

Vergaderjaar 1986–1987

16 945

Wijziging van de Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen, vaststelling van een nieuwe bijlage als bedoeld in artikel 6 van die wet en wijziging van de onteigeningswet inzake het horen van de Raad van State

Nr. 7

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 21 april 1987

1. Opmerkingen vooraf

Alvorens in te gaan op de beschouwingen die in het voorlopig verslag zijn gegeven, achten wij het wenselijk enkele opmerkingen te maken over het tijdsverloop tussen het uitbrengen van dat verslag en het verschijnen van deze memorie.

Het wetsvoorstel beoogt de nog bestaande leemtes in de administratiefrechtelijke rechtsbescherming op te vullen. Het vormt daartoe het raamwerk, waarbij wel dient te worden gesteld dat de uitwerking van dit streven haar beslag moest vinden in een aantal wetsvoorstellen die deelgebieden van de overheidstaak betreffen, bij voorbeeld de onderwijswetgeving en de wetgeving inzake de sociale zekerheid. Niet lange tijd na de verschijning van het voorlopig verslag is, bij het aantreden van het vorige kabinet, als belangrijk politiek doeleinde naar voren gekomen het streven naar deregulering van overheidsregelingen. Het onderhavige wetsvoorstel kon daarbij niet buiten beschouwing blijven. De Commissie vermindering en vereenvoudiging van overheidsregelingen heeft ook dit ontwerp gezien vanuit het gezichtspunt van de deregulering. In haar eindbericht van 1984 (Tweede Kamer, 1983–1984, 17 931, nr. 9, blz. 91) heeft de commissie als haar oordeel uitgesproken dat het ontwerp dient te worden ingevoerd, en dat aan de gedachte die ten grondslag ligt aan de Wet Arob, verder uitvoering dient te worden gegeven. De commissie acht het niet gewenst leemten in de rechtsbescherming te laten voortbestaan waar de aard van de beschikkingen daarvoor geen rechtvaardiging oplevert. Wel waarschuwt de commissie tegen de stijging van de werklast van de Raad van State en beveelt maatregelen vóóraf ter voorkoming van die stijging aan. In navolging van het rapport van de werkgroep heroverweging beroepsprocedures (Tweede Kamer, 1983–1984, 16 625, nr. 64 en nr. 66, blz. 41) gaat de commissie uit van de gedachte dat een voorkeur moet worden gegeven aan uitbreiding van de rechtsbescherming ook al betekent dat, ten gevolge van algemene maatregelen tot indamming van de stroom aangespannen geschillen, sommige beschikkingen minder gemakkelijk ter toetsing van de Afdeling rechtspraak zullen komen dan thans het geval is. De commissie verwijst vervolgens naar de maatregelen die genoemde werkgroep heeft aanbevolen.

Met het standpunt en de aanbevelingen van de werkgroep heroverweging beroepsprocedure en de commissie vermindering en vereenvoudiging van overheidsregelingen stemmen wij – het is in breder verband door het vorige kabinet reeds gereleveerd – gaarne in. Ook wij menen dat het voortbestaan van leemten in de rechtsbescherming waarvoor gelet op de aard van de beschikking geen goede reden is aan te geven, niet wenselijk is. Wij geven er daarom de voorkeur aan om, indien er wegen dienen te worden gezocht om de groei van de werklust van de met administratieve rechtspraak belaste colleges te beperken, de oplossing niet te zoeken in het voortbestaan van niet te motiveren leemten in de rechtsbescherming, maar eerder in maatregelen die – uiteraard op een verantwoorde en de gedachte van de rechtsbescherming geen geweld aandoende wijze – een algemene indamming van de stroom gedingen beogen. Indien maatregelen van die aard strikt noodzakelijk zijn, is het beter deze algemeen te laten werken dan de beperking te zoeken in de uitsluiting van een voorziening van rechtsbescherming. Weliswaar zou – ook bij het voortbestaan van de negatieve lijst – de gewone rechter in staat blijven om werkelijk onduidbare leemtes via zijn rechtspraak te dichten, maar de voorkeur moet worden gegeven aan rechtsgangen die deel uitmaken van het geheel van rechtspraak die op het betrokken gebied bestaat, dat wil zeggen uitbreiding van bestaande vormen van administratieve rechtspraak.

Nu een eerste aanzet tot invoering van algemene maatregelen ter beperking van de stroom beroepen gestalte heeft gekregen of nog krijgt in ingediende of nog in te dienen wetsvoorstellen, lijkt de tijd gekomen verder te werken aan het dichten van nog bestaande leemten in de rechtsbescherming. Met die voorstellen doelen wij onder meer op de verschillende ontwerpen inzake de invoering of verhoging van griffierechten en vereenvoudiging (waar mogelijk) van procesvoering (zoals in bepaalde gevallen berechting door een aleensprekende rechter). Wij komen hierop in paragraaf 2 nog terug.

Na deze opmerkingen gaan wij over tot de bespreking van het voorlopig verslag, waarbij wij de onderverdeling daarvan in deze memorie overnemen.

2. Inleiding

De leden van de C.D.A.-fractie, die tot ons genoegen hun voldoening over het ontwerp uitspraken, vroegen ons naar onze schatting inzake de tijd die met de realisering van het vervallen van de negatieve lijst zal zijn gemoeid. Zoals wij in onze inleidende opmerkingen reeds stelden is de uitwerking van het zogenaamde negatieve-lijst-project grotendeels gelegen in de totstandkoming van wetgeving op deelgebieden, waarvan wij de onderwijswetgeving en die inzake de sociale zekerheid als belangrijke voorbeelden noemden. Deels is deze wetgeving reeds tot stand gekomen, deels in de vorm van wetsvoorstellen in gang gezet. Voor het overige zijn wetsvoorstellen in vergaande staat van voorbereiding. Zo zijn de Kieswet en de Wet Europese verkiezingen als gevolg van de totstandkoming van de Wet van 27 januari 1982, Stb. 19, van de negatieve lijst afgevoerd. Tot de wetsvoorstellen die zijn ingediend behoort het grote ontwerp tot aanvulling van de rechtsbescherming in de onderwijswetgeving (nr. 17 201). In voorbereiding is onder andere het wetsvoorstel tot opvulling van leemten in de rechtsbescherming inzake de sociale zekerheid. Erkend moet echter worden dat een groot deel van de benodigde wetgeving thans nog in het stadium van voorbereiding is. Vermeld zij daarbij dat ook op het terrein van de bijzondere wetgeving de besturing in het kader van de dereguleringsoperatie van invloed is geweest. Op de gevolgen daarvan zal bij de behandeling van de desbetreffende wetsvoorstellen waar nodig nader worden ingegaan. Hier moet de slotsom worden opgemaakt dat omtrent het tijdstip waarop het einddoel van het voorstel zal zijn bereikt niet hier het laatste woord kan worden gesproken. Wij hebben de hoop dat op de verschillende terreinen van wetgeving waarop aan de verwezenlijking van het einddoel wordt gewerkt, spoed zal worden betracht.

Deze leden wezen op het huidige tweede lid van artikel 6 met de daarin opgenomen vervaltermijn van de negatieve lijst, en gaven blijk van een voorkeur ook in het onderhavige wetsvoorstel zo'n tijds-klem op te nemen, bij voorbeeld door te bepalen dat aan de woorden «op een door Ons te bepalen tijdstip» in artikel II, tweede lid, wordt toegevoegd: «doch niet later dan 5 jaren na de dag van inwerkingtreding van deze wet.»

Wij hebben begrip voor de wens van deze leden dat de betreffende wetgeving zo spoedig mogelijk haar beslag krijgt, en ook wij koesteren de hoop dat het project op zo kort mogelijke termijn zal worden voltooid. De keuze van de term «op een door Ons te bepalen tijdstip», die in een aantal maar niet in alle onderdelen van artikel II, tweede lid, voorkomt, werd ingegeven door het feit dat, toen het onderhavige wetsvoorstel werd ingediend, nog niet alle daarin ontvouwde voornemens op het terrein van de bijzondere wetgeving hun gestalte hadden gekregen in op dat moment ingediende wetsontwerpen. In de gevallen waarin indiening al had plaatsgevonden of binnen korte termijn voorzienbaar was, kon als tijdstip van verwijdering uit de negatieve lijst worden gekozen de datum van inwerkingtreding van het betreffende wetsontwerp. In de gevallen waarin dit niet kon worden aangegeven moest worden gekozen voor een oplossing in die zin, dat het schrappen uit de negatieve lijst bij koninklijk besluit zou worden geregeld. Zou nu hieraan worden toegevoegd dat die wetten in ieder geval 5 jaar na de inwerkingtreding van de onderhavige regeling uit de negatieve lijst zouden verdwijnen, dan zou een wissel op de toekomst worden getrokken die tot onvoorzienbare consequenties zou leiden. Juist in de gevallen waarin om uiteenlopende redenen niet precies is aan te geven hoeveel tijd nog met de totstandkoming van een wet zal zijn gemoeid, zou bij deze wet reeds worden bepaald wanneer zo een wet haar beslag zou krijgen. Een vervallen uit de lijst zonder daarmee overeenstemmende voorzieningen van wetgevende aard lijkt ons in ieder geval niet goed uitvoerbaar. Het effect van zo'n voorziening zou zijn dat de Afdeling rechtspraak van de Raad van State zonder meer bevoegd zou worden gemaakt om over alle geschillen waarvoor niet via een wetswijziging een bijzondere rechtsgang is gecreëerd, te beslissen. Dat zou niet alleen tot een niet voorzienbare vergroting van de werklast van die Afdeling kunnen leiden, maar tevens uit een oogpunt van een verantwoorde organisatie van de administratieve rechtspraak hoogst ongewenst zijn. Die organisatie vereist dat geschillen die verwant zijn aan die welke een bijzondere administratieve rechter pleegt te behandelen, ook aan die rechter ter beslissing worden gegeven. Een situatie waarin de Afdeling rechtspraak nauwelijks tot het oordelen over die soorten beroepen bevoegd zou worden gemaakt, zou leiden tot een onsystematische en verbrokkelde competentieverdeling, die bovendien in de praktijk tot bevoegdheidsgeschillen of althans tot problemen over afbakening van competenties aanleiding zou kunnen geven. Wij menen om deze redenen dat de oplossing niet kan worden gevonden in het creëren van een vervaltermijn van 5 jaren. Wij zullen er bij de desbetreffende primair verantwoordelijke ambtgenoten op aandringen dat spoed met het indienen van de nog niet bij de Staten-Generaal aanhangige wetsvoorstellen dient te worden betracht.

De leden van de C.D.A.-fractie en de leden van de fractie van D66 vroegen de aandacht voor het stelsel van rechtsbescherming van vreemdelingen. Het lijkt ons niet zinvol thans in het kader van het onderhavige wetsvoorstel in te gaan op de mogelijkheden tot verbetering van de rechtsbescherming van vreemdelingenzaken. Dit onderwerp is uitvoerig aan de orde geweest in de u.c.v. van 17 november 1986 over de Herziening van de Vreemdelingenwetgeving. Bij de voorstellen tot herstructurering van Arob-rechtspraak zal de regering voorstellen opnemen inzake de inpassing van de rechtsbescherming inzake vreemdelingenzaken in Arob-verband (zie de aangenomen motie-Wiebenga en Krajenbrink, kamerstukken II, 1986-1987, 19 532, nr. 15).

De leden van de fractie van de P.v.d.A. hadden met belangstelling van het wetsontwerp kennis genomen. Zij beseften dat in dit wetsontwerp slechts een deel van de administratieve rechtspraak ter discussie kan worden gesteld. Zij wezen op principiële zaken als de verhouding tussen Arob-beroep en Kroonberoep en de Arob-rechtspraak in twee instanties, *en spraken hun verbazing uit over het feit, dat noch de regering, noch de Raad van State zich in de stukken over dit wetsvoorstel uitlieten over de overbelasting van de Afdeling rechtspraak en vroegen of hieruit moet worden afgeleid dat het voorstel geen extra belasting met zich zal brengen.*

De leden van de V.V.D.-fractie, die zich in grote lijnen met het voorliggende wetsontwerp konden verenigen, achtten met de Raad van State de behandeling van dit wetsontwerp niet de juiste gelegenheid voor een nadere bezinning op de werking van de Wet Arob. Daarvoor biedt naar hun oordeel het eindrapport van de Staatscommissie Herziening Rechterlijke Organisatie een veel beter aanknopingspunt. Deze leden wezen op de overbelasting van de Afdeling rechtspraak en de nadelige gevolgen hiervan.

De leden van de fractie van D66 konden met instemming de indiening van het voorliggende wetsontwerp begroeten. Ook zij wezen op de Arob-problematiek. Zij vroegen zich af welke invloed een eventuele decentralisatie van Arob-rechtspraak zou kunnen hebben ten aanzien van een uitbreiding van Arob-rechtspraak tot een deel van de geschillen die thans niet voor Arob-beroep vatbaar zijn.

Ook de leden van de toenmalige fractie van de C.P.N. vroegen naar de consequenties van de wassende stroom van Arob-beroepen. Zij vroegen naar een reactie op de suggestie om in het kader van de afweging tussen Arob-beroep en Kroonberoep een onderzoek in te stellen naar de ervaringen met deze beroepsmogelijkheden. Zij verwezen daarbij naar een onderzoek naar de ervaringen van rechtzoekenden met procedures op het terrein van de sociale zekerheid.

De leden van de S.G.P.-fractie, die met belangstelling naar dit wetsontwerp hadden uitgekeken, hadden grotendeels met instemming daarvan kennis genomen. De «sanering» van de negatieve lijst, die op grond van de wet zelf is voorgeschreven, bezagen zij in het licht van de ervaringen die met de Wet Arob zijn opgedaan. Ten einde verdere belasting van de Afdeling rechtspraak te voorkomen konden zij er mee akkoord gaan dat een aantal categorieën beschikkingen wordt overgeheveld naar artikel 5.

Het lid van de G.P.V.-fractie had over het algemeen met instemming kennis genomen van het wetsvoorstel. Naar zijn oordeel komt het op termijn geheel vervallen van de negatieve lijst de eenheid in de rechtsbescherming ten goede. Nu de Wet Arob een meer definitieve werkingsfeer krijgt, is het naar zijn mening wel van belang met name de in artikel 5 van de wet voorkomende uitzonderingen kritisch te bezien. Dit lid zou graag vernemen of wij een indruk hebben van de personele en financiële consequenties van invoering van de voorgestelde wetswijziging voor de verschillende overheden en voor de Raad van State.

De door bovengenoemde fracties aan de orde gestelde onderwerpen betreffen de grote werkbelasting van de Afdeling rechtspraak van de Raad van State, de gevolgen van het onderhavige wetsvoorstel voor de werkbelasting van de Afdeling, de voorzieningen ter ontlasting van de Afdeling, de structuur en de organisatie van de (administratieve) rechtspraak en de plaats van Arob-rechtspraak daarin. Deze onderwerpen gaan het bestek van dit wetsvoorstel te buiten en zullen in ander verband

nog uitgebreid aan de orde komen. Niettemin achten we het zinvol ook in het kader van dit wetsontwerp kort op deze kwesties in te gaan. De samenhang tussen deze onderwerpen rechtvaardigt een gezamenlijke beantwoording.

De grote werkbelasting van de Afdeling rechtspraak vervult de regering met zorg. Met het huidige structurele aanbod van bijna 15 000 zaken per jaar (beroepen, verzoeken om schorsing/voorlopige voorziening, verzet- en revisiezaken) lijkt de grens van de verwerkingscapaciteit van de Afdeling rechtspraak te zijn bereikt. Met een verdere stijging van het aanbod van zaken zal rekening moeten worden gehouden. Een substantiële toeneming van het aantal zaken is te verwachten, wanneer vreemdelingenzaken onder het Arob-stelsel zullen worden gebracht, de rechtsmacht in een deel van de Kroongeschillen die onder het bereik van de Tijdelijke wet Kroongeschillen vallen, zal worden toegekend aan de Arob-rechter en de negatieve lijst geleidelijk aan zal zijn geslecht. Het is niet mogelijk om thans nauwkeurig aan te geven in welke mate en in welk tempo het aanbod van zaken als gevolg hiervan en van andere factoren in de komende jaren zal stijgen. Indicaties van de toename van het aantal zaken zullen in de betreffende wetsvoorstellen worden gedaan. Niettemin lijkt het realistisch om voor het jaar 1990 uit te gaan van een prognose van omstreeks 17 500 zaken.

Arob-rechtspraak in twee instanties, waarvan de invoering in deze regeringsperiode wordt beoogd, zal de wassende stroom van zaken kunnen opvangen. De Projectgroep Invoering Arob-rechtspraak in twee instanties zal in april 1987 haar interimrapport uitbrengen over de financiële, organisatorische en personele consequenties van Arob-rechtspraak in twee instanties. Dit rapport zal verdere besluitvorming over de meest wenselijke opzet van Arob-rechtspraak in twee instanties mogelijk maken.

Op korte termijn verwachten wij effect van de op 1 januari 1987 in werking getreden Wet van 18 december 1986, Stb. 668, tot wijziging van de Wet op de Raad van State, de Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen, de Vreemdelingenwet en andere wetten. De daarin getroffen voorzieningen terzake van griffierecht en ter vereenvoudiging van procedures kunnen reeds nu bijdragen tot een zekere ontlasting van de Afdeling rechtspraak.

Ten slotte wijzen wij in dit verband op het grote belang van een goed functionerende Arob-bezwaarschriftenprocedure voor het stelsel van rechtsbescherming ingevolge de Wet Arob. De Arob-bezwaarschriftenprocedure, die aan het beroep op de Arob-rechter vooraf gaat en waarin de oorspronkelijke beschikking van het bestuursorgaan wordt heroverwogen, beoogt de rechtsbescherming te verhogen, de kwaliteit van de bestuurlijke besluitvorming te verbeteren, voldoende zeefwerking te verzekeren en het bestuursgeschil te verduidelijken. Verwezenlijking van de twee laatst genoemde doeleinden zijn met name van groot belang voor de Arob-rechter. De onlangs door de Commissie Arob in haar eindrapport van maart 1987 gedane voorstellen tot verbetering van de inrichting van de bezwaarschriftenprocedure kunnen naar ons oordeel een bijdrage leveren tot de versterking van deze procedure en tot het bereiken van de doeleinden ervan.

De geleidelijke slechting van de negatieve lijst en het treffen van een definitieve regeling voor de afdoening van Kroongeschillen die vallen onder de Tijdelijke wet Kroongeschillen, noodzaken tot de keuze per regeling welke voorziening van administratiefrechtelijke rechtsbescherming het meest aangewezen is. Beide projecten geven een krachtige impuls aan ons streven het stelsel van administratieve rechtspraak te vereenvoudigen en overzichtelijker te maken. Beide projecten zullen als gezegd naar verwachting de omvang van het beroep op de Arob-rechter vergroten en daardoor de noodzaak te komen tot een vorm van Arob-rechtspraak in twee instanties des te sterker doen gevoelen. Met de

invoering van Arob-rechtspraak in twee instanties wordt de administratieve rechtspleging verbeterd. Dit is een bescheiden stap op weg naar een meer omvangrijke herziening van onze rechterlijke organisatie.

Wij sluiten dit onderdeel af met een korte opmerking over de bestuurslasten als gevolg van het onderhavige wetsvoorstel. Uitbreiding van administratiefrechtelijke rechtsbescherming, doordat lacunes daarin worden opgevuld, leidt vanzelfsprekend tot enige vergroting van de op de administratieve organen drukkende lasten. De behandeling van een Arob-bezwaarschrift en het voeren van verweer voor de Arob-rechter vergen immers tijd en arbeid. Het is thans in het kader van dit wetsvoorstel niet mogelijk een betrouwbare schatting van de toeneming van deze lasten te geven. Bij de herziening van de op de negatieve lijst vermelde regelingen zal nader op de omvang van deze bestuurslasten worden ingegaan.

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen aandacht voor de subsidieverzoeken waarover gedeputeerde staten beschikken zonder dat hun de bevoegdheid daartoe door provinciale staten is overgedragen. Doordat de vaste jurisprudentie, aldus deze leden, zo'n beschikking beschouwt als een voorbereidingshandeling en niet als een op rechtsgevolg gericht besluit, blijft de burger alsdan verstoken van rechtsbescherming.

Naar aanleiding hiervan merken wij op dat de jurisprudentie inzake subsidies – wat dit aspect betreft – inhoudt dat tegen het verlenen van een subsidie eerst beroep kan worden ingesteld nadat de begrotingspost waarin de bekostiging van de subsidie wordt voorzien, is vastgesteld. Dit heeft niet te maken met de bevoegdheid van gedeputeerde staten, maar met de in de rechtspraak neergelegde opvatting van de Afdeling rechtspraak dat eerst na vaststelling van het bedrag sprake is van een op rechtsgevolg gericht besluit van de overheid. De ondergetekenden beschouwen deze jurisprudentie als een gegeven, en kunnen niet inzien waarom deze zou betekenen dat aan de betrokkene een instantie zou worden ontnomen.

De leden van de fractie van D66 wezen op het, door hen gesteunde, streven de uitsluitingen van niet tijdelijke aard uit de negatieve lijst over te brengen naar de artikelen 1 en 5, en vroegen welke overwegingen van wetssystematiek aan dit streven ten grondslag liggen.

Een overweging van wetssystematiek is geweest de onwenselijkheid dat uitgezonderde beschikkingen – die wat het stelsel van de wet betreft in artikel 5 worden opgesomd – in een negatieve lijst blijven staan, althans voorzover zij van permanente aard zijn. Tijdelijke uitzonderingen behoren – zo is het doel van dit voorstel – binnen een zekere termijn te vervallen. Hetzelfde geldt voor de uitzonderingen op het stuk van de organen, die in de wetten, die op de negatieve lijst staan, voorkomen. Een bijbehorend voordeel is dat de wetgever aan de hand van dit voorstel kan toetsen welke uitzonderingen hij als tijdelijk en welke hij als permanent aanmerkt. Dit onderscheid gaat in een stelsel van een negatieve lijst – dat trouwens steeds als tijdelijk is bedoeld – verloren.

3. Wijzigingen van de artikelen 1 en 5 van de Wet Arob

Artikel 1

Beschikkingen inzake verkiezingen

De leden van de fractie van D66 stemden in met de opvatting dat bepaalde categorieën beschikkingen inzake verkiezingen, zoals vermeld op blz. 3 van de memorie van toelichting, uitgesloten moeten blijven van Arob-beroep.

Met de inwerkingtreding van de Wet van 27 januari 1982, Stb. 19, tot wijziging van de Kieswet en de Wet Europese verkiezingen wordt goede den snelle rechtsbescherming geboden ten aanzien beschikkingen op het terrein van verkiezingen die zich naar hun aard lenen voor Arob-beroep.

Beschikkingen van de Onderwijsraad

De leden van de fractie van de P.v.d.A. konden zich vinden in het voorstel dat beschikkingen van de Onderwijsraad uitgesloten blijven van Arob-beroep. Zij vroegen zich echter af of zulks niet zou dienen te betekenen dat op het punt van de samenstelling van de Onderwijsraad nadere voorzieningen worden getroffen.

Ingevolge enige onderwijswetten, namelijk de Wet op het basisonderwijs (artikel 13), de Interimwet op het speciaal en het voortgezet speciaal onderwijs (artikel 21), de Wet op het voortgezet onderwijs (artikel 24) en de Wet op het hoger beroepsonderwijs (artikel 20) wordt het oordeel van de Onderwijsraad gevraagd, indien de inspectie dan wel de Minister van Onderwijs en Wetenschappen van oordeel is dat een schoolwerkplan, een activiteitenplan onderscheidenlijk leerplan, dan wel een instellingswerkplan niet voldoet aan de voorschriften en het bevoegd gezag weigert zo'n plan te wijzigen. Het bevoegd gezag is verplicht zich aan de uitspraak van de Onderwijsraad te houden. De Onderwijsraad is een van de Minister van Onderwijs en Wetenschappen onafhankelijk orgaan. Bovendien mogen de voorzitter, ondervoorzitter en leden van de Raad ingevolge artikel 2, tweede lid, van de Wet van 21 februari 1919, Stb. 49, tot instelling van de Onderwijsraad, geen lid zijn van enig schooltoezicht. Naar het oordeel van onze voornoemde ambtgenoot en van ons is – zulks met het oog op een goede en zorgvuldige taakuitoefening – onafhankelijkheid van de Onderwijsraad verzekerd. Wijziging in zijn samenstelling is daarom naar ons oordeel niet nodig.

Artikel 5

Algemeen

De leden van de P.v.d.A. vonden de motivering voor de uitbreiding van de in artikel 5 bedoelde categorale uitzonderingen summier. Zij plaatsten vraagtekens bij de aangevoerde redenen van wetssystematiek en wetsgeschiedenis. Zij veronderstelden dat de regering van oordeel is dat de beschikkingen die onder artikel 5 worden gebracht, nooit en te nimmer voor Arob-beroep in aanmerking komen. Naar de mening van deze leden zou het veeleer voor de hand gelegen hebben nog eens na te gaan welke uitzonderingen geschrapt zouden kunnen worden dan wel zouden kunnen worden overgeheveld naar de negatieve lijst.

In onze opmerkingen vooraf en in ons antwoord aan de leden van de fractie van D66 aan het slot van paragraaf 2 zijn wij reeds ingegaan op dit punt. Wij hebben gewezen op de wenselijkheid de bij de Wet Arob behorende negatieve lijst te slechten. Het is nimmer de bedoeling geweest de negatieve lijst – ook niet in afgeslankte vorm – te handhaven. Doel van de slechting van deze lijst is dat de administratiefrechtelijke rechtsbescherming wordt uitgebouwd in die zin dat per regeling wordt nagegaan welke beschikkingen in aanmerking komen voor deze rechtsbescherming en welke voorziening van rechtsbescherming het meest aangewezen is. Een categorie van beschikkingen dient ingevolge artikel 5 van Arob-beroep te worden uitgezonderd indien zulke beschikkingen zich naar hun aard niet lenen voor administratiefrechtelijke rechtsbescherming en dus niet voor Arob-beroep, dan wel indien in de regeling waarop zulke beschikkingen zijn gegrond, reeds een (administratiefrechtelijke) voorziening openstaat en het niet wenselijk is daarnaast ook nog Arob-beroep open te stellen. In het laatste geval moet ter vermijding van naast en door

elkaar lopende rechtsgangen de weg naar de Arob-rechter wordt afgesloten. Wij sluiten niet uit dat in de toekomst categorale uitzonderingen kunnen worden geschrappt, hetzij omdat de behoefte aan Arob-beroep alsnog is gebleken, hetzij omdat een uitputtende voorziening van rechtsbescherming elders het risico van een gang naar de Arob-rechter doet vervallen en derhalve niet meer noodzaakt tot uitsluiting van Arob-beroep door middel van zo'n uitzondering.

Deze leden achtten het verwarrend dat wijziging van artikel 5 tot verlettering van de onderdelen daarvan leidt. Zij vroegen zich af of dit bezwaar niet zou kunnen worden ondervangen door te werken met dubbele letters.

Wij vinden de door deze leden bedoelde kans op verwarring niet opwegen tegen het belang van een systematische opbouw en doorlopende verlettering van artikel 5.

Beschikkingen, gegeven op grond van een wettelijk voorschrift ter beveiliging van de militaire belangen van het Koninkrijk of zijn bondgenoten.

De leden van de toenmalige C.P.N.-fractie vroegen op grond van welke overwegingen wordt gesproken over «ter beveiliging van de militaire belangen van het Koninkrijk of zijn bondgenoten» en of deze formulering geen uitbreiding vormt ten opzichte van de formulering «de veiligheid van de staat en de daaruit voortkomende noodzaak tot geheimhouding».

Naar aanleiding hiervan brengen wij naar voren dat artikel 76, eerste lid, aanhef en onderdeel d, van de Luchtvaartwet (bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen nadere voorschriften worden gegeven ter beveiliging van militaire belangen) en het daarop gebaseerde Besluit Luchtfotografie op grond van veiligheidsoverwegingen indertijd op de negatieve lijst zijn geplaatst. Dezelfde overweging gold voor het vermelden van de artikelen 29A tot en met 29F en 34A van de Rijksoc-trooiwet. Beschikkingen op grond van deze artikelen betreffen de geheimhouding van octrooien en het gebruik daarvan, en worden genomen met het oog op de verdediging van het Koninkrijk c.q. de verdediging van een andere staat (zie ook memorie van antwoord aan de Tweede Kamer, 1973-1974, nr. 11 279, nr. 8, blz. 21). De overwegingen die hebben geleid tot plaatsing van deze bepalingen op de negatieve lijst, zijn dezelfde als die waarop het voorstel tot opnemng van het nieuwe onderdeel is gegrond. De formulering van het voorgestelde nieuwe onderdeel sluit daarom aan bij deze bepalingen.

Beschikkingen inzake de distributie enz. van goederen in buitengewone omstandigheden

De leden van de fractie van D66 konden zich in de algemene strekking van de regeling waarbij distributiebeschikkingen, gelet op hun grote aantal en het korte tijdsbestek waarin deze zijn gegeven, van Arob-beroep worden uitgezonderd, zeer wel vinden. Zij sloten evenwel niet uit dat een zekere verfijning van de wet op haar plaats zou zijn in gevallen waarin zinvolle rechterlijke toetsing mogelijk is.

Het is naar ons oordeel bezwaarlijk om in de buitengewone omstandigheden waarin distributiebeschikkingen en aanverwante beschikkingen worden afgegeven, niettemin de mogelijkheid open te houden voor Arob-beroep ten aanzien van beschikkingen waarvan een rechterlijke toetsing zinvol zou kunnen zijn. Het lijkt ons bovendien ondoenlijk voor zo'n nuancering een formulering te vinden die voldoende houvast geeft. De belanghebbende die meent dat zo'n beschikking onrechtmatig jegens hem is, zal zich zo nodig tot de burgerlijke rechter, dat wil zeggen de president in kort geding, kunnen wenden. Voorts wijzen wij op de mogelijkheid van geval tot geval te overwegen of in de desbetreffende regeling een bezwarenprocedure zal worden opgenomen. Een dergelijke procedure was neergelegd in de Distributiebeschikking aardolieprodukten 1973 (Stcrt. 1974, nr. 15).

Beschikkingen betreffende financiële bijdragen aan publiekrechtelijke lichamen

De leden van de fracties van het C.D.A., de P.v.d.A., de V.V.D. en de S.G.P. en het lid van de fractie van het G.P.V. zijn uitgebreid ingegaan op de beschikkingen betreffende financiële bijdragen aan publiekrechtelijke lichamen naar aanleiding van het voorstel op de uitsluiting van deze beschikkingen van Arob-beroep een uitzondering te maken voor bijdragen die blijkens de beschikking bestemd zijn voor natuurlijke of niet-publiekrechtelijke rechtspersonen.

De leden van de C.D.A.-fractie achtten het van belang dat een natuurlijke of rechtspersoon ook rechtsbescherming wordt geboden in geval van beschikkingen terzake van een financiële bijdrage van het Rijk aan een ander openbaar lichaam, bestemd voor die persoon.

Deze leden zouden het op prijs stellen indien de regering zou willen ingaan op het geheel schrappen van de uitzondering in artikel 5, onderdeel j, van de Wet Arob, zoals bepleit door J. B. J. M. ten Berge en A. J. G. Reinders in NJB 1981, blz. 220, en door de VNG in haar brief van 6 oktober 1980 aan onze toenmalige ambtsvoorgangers. Zij vroegen of wij hun mening deelden dat het beroep dat in de memorie van toelichting is gedaan op richtlijn 3 van de Richtlijnen voor de keuze tussen Arob-beroep en beroep op de Kroon veel van zijn gewicht heeft verloren, gezien de conclusies van het Groningse onderzoek naar de verschillen tussen Kroonberoep en Arob-beroep.

Deze leden vroegen ten slotte onze aandacht voor de knelpunten bij beroep inzake toepassing van de Beschikking geldelijke steun huisvesting gehandicapten.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. waren van mening dat er alle aanleiding bestaat de problematiek van de rechtsbescherming bij interbestuursbijdragen diepgaander aan de orde te stellen. Zij verwezen naar de geschiedenis van de Wet Arob op dit punt en naar nadien gestelde kamervragen. Ook zij vroegen aandacht voor de argumentatie van de VNG voor schrapping van onderdeel j. Naar het oordeel van deze leden is er een belangrijke lacune op het terrein van de rechtsbescherming inzake interbestuursbijdragen. Rechtsbescherming van lagere overheden kan naar hun mening een bijdrage leveren aan het proces van decentralisatie.

De leden van deze fractie stelden de vraag of de Wet Arob in alle gevallen het aangewezen rechtsmiddel is. De sterk ontkennende beantwoording van de regering met een beroep op richtlijn 3 verdiende naar hun mening nadere toelichting. Zij vroegen zich af of de regering niet te veel het accent legde op het eerste element in deze richtlijn (voorkeur voor Kroonberoep bij geschillen tussen overheidsorganen) en te weinig op het tweede element (voorkeur voor Arob-beroep bij geschillen over in overwegende mate gebonden beschikkingen). Zij vroegen zich af of richtlijn 3 en de daarop gebaseerde voorkeur voor Kroonberoep voldoende rekening houden met het feit dat uitkeringen aan lagere overheden sterk van elkaar verschillen in omvang, juridische grondslag, bijdrageverlenend orgaan en de eraan verbonden voorwaarden. Zij wezen op de opvatting van Ten Berge en Reinders dat geschillen inzake financiële uitkeringen met een gerust hart aan verschillende beroepsinstanties kunnen worden toevertrouwd.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. vonden de voorgestelde uitzondering op de uitsluiting van deze beschikkingen van Arob-beroep ten opzichte van de huidige situatie een verbetering. Wel vroegen zij in hoeverre de voorgestelde aanvulling soulaas zal bieden. Zij wezen op de moeilijkheid dat beslissingen van de centrale overheid inzake uiteindelijk voor natuurlijke of rechtspersonen bestemde financiële bijdragen niet

steeds kunnen worden beschouwd als een beschikking in de zin van de Wet Arob. Zij vroegen de regering naar een reactie op de opvatting van de Raad van State dat de oplossing van het probleem van enerzijds de rechtsbescherming bij rijksbijdrageregelingen en anderzijds van het risico van gemeenten niet gezocht moet worden in het openstellen van beroep tegen de beschikking van de centrale overheid, maar in het kiezen van andere vormen voor uitkeringen aan burgers ten laste van het Rijk.

Deze leden vroegen aandacht voor de omstandigheid dat belanghebbenden zich in de voorgestelde regeling geconfronteerd zien met twee voor Arob-beroep vatbare beschikkingen, eerst die van het Rijk en nadien die van de lagere overheid. Zij zouden een nadere beschouwing omtrent de meest effectieve rechtsbeschermingsmogelijkheid op prijs stellen.

Deze leden vroegen ten slotte aandacht voor de meest aangewezen vorm van rechtsbescherming ten aanzien van beschikkingen ingevolge de Beschikking geldelijke steun huisvesting gehandicapten.

De leden van de V.V.D.-fractie zouden het op prijs stellen indien de regering thans uitgebreid zou willen ingaan op het dringende vraagstuk van rechtsbescherming met betrekking tot interbestuurbijdragen.

De leden van de S.G.P.-fractie drongen bij de regering aan op grondige heroverweging van het voorstel de uitsluiting van beschikkingen inzake financiële bijdragen aan publiekrechtelijke lichamen in beginsel te handhaven.

Het lid van de fractie van het G.P.V. was niet overtuigd van de argumenten voor het voorstel inzake beschikkingen betreffende financiële bijdragen aan publiekrechtelijke lichamen. Hij wees erop dat van de kant van zijn fractie in het verleden herhaaldelijk is geweest op de wenselijkheid van een betere rechtsbescherming terzake. Hij bracht naar voren dat de mogelijkheid van Arob-beroep een aanvullend karakter heeft. Hij was van oordeel dat de argumenten voor deze aanvullende rechtsbescherming sedert totstandkoming van de Wet Arob sterker zijn geworden. Hij vroeg naar concrete argumenten voor afwijzing van een aanvullende mogelijkheid van Arob-beroep ten deze.

Het lid van de G.P.V.-fractie had op zich waardering voor de voorgestelde aanvulling van dit onderdeel. Hij vroeg of uit deze aanvulling de conclusie kon worden getrokken dat ook de betrokken publiekrechtelijke lichamen een Arob-procedure kunnen aanspannen, indien zij naast de natuurlijke of rechtspersoon rechtstreeks in hun belangen kunnen zijn getroffen. Is hierin niet een argument gelegen om deze lichamen ook overigens de weg naar de Arob-rechter niet te onthouden, zo vroeg hij zich af. Ten slotte vroeg hij om een verduidelijking van de woorden «blijkens de beschikking».

Wij zullen op bovengenoemde beschouwingen gezamenlijk ingaan. Sinds het verschijnen van het voorlopig verslag hebben zich op het terrein van de financiële bijdragen aan publiekrechtelijke lichamen enkele belangrijke ontwikkelingen voorgedaan die te zamen met deze beschouwingen aanleiding geven ons aanvankelijke voorstel nader te overwegen.

In de eerste plaats zijn er nieuwe regelingen tot stand gekomen inzake algemene uitkeringen uit het gemeentefonds en uit het provinciefonds. Wij doelen op de Financiële-Verhoudingswet 1984 en de artikelen 158 tot en met 160h van de Provinciewet. De rechtsbescherming ten aanzien van gemeenten en provincies is daarbij verbeterd.

Krachtens artikel 160h, tweede lid, van de Provinciewet en een mede daarop gegronde algemene maatregel van bestuur (het koninklijk besluit van 19 juni 1986, Stb. 400) kunnen gedeputeerde staten bezwaar maken bij de Ministers van Binnenlandse Zaken en Financiën tegen een ontwerpbeschikking tot vaststelling van een algemene uitkering uit het provinciefonds. Het bezwaarschrift kan geen betrekking hebben op de algemeen

geldende bedragen per eenheid en de meetregels van de verdeelmaatstaven, bedoeld in artikel 160c van de Provinciewet. Tegen de definitieve beschikking tot vaststelling van de uitkering staat – met dezelfde uitzonderingen – beroep open bij de Kroon.

Ingevolge artikel 34, eerste lid, van de Financiële-Verhoudingswet 1984 kan het gemeentebestuur beroep op de Kroon instellen tegen de beschikking tot vaststelling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Dit beroep kan niet betrekking hebben op algemeen geldende bedragen per eenheid en meetregels van de algemene verdeelmaatstaven en van de verfijningen, het bedrag van de aanvullende bijdrage (maar wel op de weigering daarvan of de korting daarbij en op aanvullende uitkeringen) met de daaraan verbonden bijzondere voorschriften en voorschriften met betrekking tot het door de gemeenten te voeren financiële beleid. Voorts staat Kroonberoep open tegen de beslissing op bezwaarschrift tegen de vaststelling van daarvoor aangewezen gegevens van de verfijningen.

De hierboven kort weergegeven voorzieningen geven in voldoende mate rechtsbescherming aan provincies en gemeenten ter zake van algemene uitkeringen.

In de tweede plaats wijzen wij op wetsontwerp 19 216 tot wijziging van artikel 144b van de Provinciewet en van artikel 237b van de gemeentewet. Dit wetsvoorstel voorziet in de mogelijkheid dat Arob-beroep komt open te staan tegen beschikkingen inzake specifieke uitkeringen. Dat betekent dat tegen dergelijke beschikkingen Arob-beroep zal openstaan voor zover niet in de uitkeringsregeling een andere vorm van rechtsbescherming is geopend, bij voorbeeld Kroonberoep. Per specifieke uitkeringsregeling zal mede aan de hand van richtlijn 3 van de Richtlijnen voor de keuze tussen Kroonberoep en Arob-beroep moeten worden nagegaan welke vorm van rechtsbescherming het meest is aangewezen. Deze richtlijn heeft geenszins zijn gewicht verloren. Uit het rapport van de vakgroep Bestuursrecht en Bestuurskunde van de Rijksuniversiteit Groningen over Arob-beroep en Kroonberoep kan zulks bezwaarlijk worden afgeleid. Wij menen dat Kroonberoep in het algemeen aangewezen is ten aanzien van niet gebonden beschikkingen, terwijl Arob-beroep kan worden overwogen wanneer de beschikkingsbevoegdheid van het Rijk te dezen in overwegende mate is genormeerd.

Met dit voorstel is in aanzienlijke mate tegemoet gekomen aan een uitdrukkelijk uitgesproken wens van de Tweede Kamer de rechtsbescherming van de lagere overheden terzake van financiële bijdragen van het Rijk te verruimen, onder meer door het laten vervallen van de beperking neergelegd in artikel 5, onderdeel j, van de Wet Arob (kamerstukken II 1983–1984, 17 737, nr. 19 en 1983–1984, 17 719, nr. 35). In de memorie van toelichting op dit wetsvoorstel is naar voren gebracht dat de vraag in hoeverre de beperking van de beroepsmogelijkheden, vervat in artikel 5, onderdeel j, in het algemeen moet vervallen, bij de behandeling van het onderhavige wetsvoorstel beantwoord dient te worden.

Ten slotte maken wij melding van het reeds afgesloten bestuursakkoord Rijk-VNG en het nog af te sluiten bestuursakkoord Rijk-provincies, waarin is onderscheidenlijk zal worden neergelegd dat het Rijk naar vermogen zal bevorderen dat de parlementaire behandeling van het onderhavige wetsvoorstel en van wetsvoorstel 19 216 spoedig wordt afgerond teneinde Arob-beroep bij specifieke uitkeringen mogelijk te maken.

Wij zijn van oordeel dat met het thans geldende stelsel van voorzieningen van rechtsbescherming op het terrein van de algemene uitkeringen en met het voorgestelde stelsel op het terrein van de specifieke uitkeringen, op het belangrijkste en grootste deel van het terrein van financiële bijdragen van het Rijk aan de provincies en de gemeenten rechtsbescherming wordt c.q. zal worden geboden. Daarmee is hun positie verstrekt.

Thans komen wij toe aan beantwoording van de vraag of, nu wordt voorgesteld om de mogelijkheid van Arob-beroep open te stellen tegen

beschikkingen op grond van specifieke uitkeringsregelingen, het aanbeveling verdient de mogelijkheid van Arob-beroep algeheel open te stellen tegen beschikkingen inzake bijdragen aan publiekrechtelijke lichamen. Schrapping van artikel 5, onderdeel j, zal tot gevolg hebben dat ten aanzien van financiële beschikkingen tussen publiekrechtelijke lichamen die kunnen worden aangemerkt als beschikkingen in de zin van de Wet Arob en die niet van Arob-beroep zijn uitgezonderd – bij voorbeeld omdat daartegen een andere voorziening openstaat –, de voorzieningen ingevolge de Wet Arob beschikbaar komen. Schrapping van dit onderdeel heeft dus geen gevolgen voor besluiten ten aanzien waarvan Kroonberoep openstaat en besluiten van algemene strekking. In concreto komt dat erop neer dat naast de beschikkingen terzake van specifieke uitkeringen, bovendien de mogelijkheid van Arob-beroep wordt geboden voor de volgende – relatief beperkte – groep van beschikkingen, te weten beschikkingen van de centrale overheid ter zake van uitkeringen aan provincies of gemeenten krachtens een andere dan in de artikelen 144b, eerste lid, Provinciewet of 237b, eerste lid, gemeentewet bedoelde uitkeringsregeling, beschikkingen ter zake van uitkeringen aan andere publiekrechtelijke lichamen dan provincies en gemeenten, bij voorbeeld waterschappen, en beschikkingen ter zake van niet van het Rijk afkomstige bijdragen, bij voorbeeld van provincies aan gemeenten. Schrapping van artikel 5, onderdeel j, kan derhalve in het licht van de geschetste ontwikkelingen slechts betekenis hebben voor deze beschikkingen.

De voorstellen, vervat in wetsontwerp 19 216, komen voort uit de overweging dat voor gemeenten en provincies een met voldoende waarborgen omklede administratiefrechtelijke voorziening dient open te staan ten aanzien van beschikkingen inzake specifieke uitkeringen. Gemeenten en provincies hebben er immers groot belang bij dat de mogelijkheid bestaat dat financiële beschikkingen waarmee zij zich niet kunnen verenigen, op hun juistheid worden getoetst door de Kroon of een onafhankelijke administratieve rechter. Daarmee wordt de zelfstandigheid van deze lichamen versterkt. Aldus kunnen de geboden voorzieningen van rechtsbescherming bijdragen tot goede financiële verhoudingen tussen het Rijk enerzijds en de provincies en de gemeenten anderzijds.

Naar ons oordeel is er geen gegronde reden om wat het openen van de mogelijkheid van Arob-beroep betreft onderscheid te maken tussen enerzijds financiële verhoudingen tussen Rijk en gemeenten/provincies die zijn gebaseerd op een specifieke uitkeringsregeling, en anderzijds verhoudingen tussen publiekrechtelijke lichamen die voortvloeien uit een andersoortige publiekrechtelijke regeling. Beide verhoudingen worden mede door het recht bepaald en zijn dus rechtsverhoudingen. De wenselijkheid van een goede voorziening van rechtsbescherming doet zich evenzeer gevoelen op het buiten de specifieke uitkeringen gelegen terrein van de interbestuursbijdragen. Voor het in stand laten van lacunes in de rechtsbescherming bestaat na de stap die in wetsontwerp 19 216 is gezet, in beginsel – uitzonderingen daargelaten – geen rechtvaardiging meer.

Instandlating van bovengenoemd onderscheid leidt tot het ongewenste effect dat de beschikbaarheid van een met voldoende waarborgen omklede rechtsgang voor het publiekrechtelijke lichaam dat aanspraak meent te maken op een uitkering, afhankelijk is van de vorm waarin de regeling waarop de uitkering is gebaseerd, is gegoten. Handhaving van ons aanvankelijke voorstel, zoals neergelegd in het nieuwe onderdeel 1, zal er bovendien toe leiden dat het van de (uiteindelijke) bestemming van de uitkering afhangt of tegen een beschikking inzake financiële bijdragen de mogelijkheid van Arob-beroep openstaat. Richt de beschikking zich direct of indirect tot een natuurlijke of rechtspersoon, dan is de beschikking – voor zover geen andere voorziening openstaat – vatbaar voor Arob-beroep. Daarbij is niet uitgesloten dat de Arob-rechter niet slechts de natuurlijke of rechtspersoon maar ook een publiekrechtelijk lichaam

ontvankelijk zal verklaren in zijn beroep wanneer de bijdrage blijkens de tot dit lichaam gerichte beschikking bestemd is voor zo'n (rechts)persoon. Wij wijzen in dat verband nog op jurisprudentie van de Afdeling rechtspraak waarin is uitgemaakt dat Arob-voorzieningen ook openstaan voor publiekrechtelijke lichamen ten aanzien van beschikkingen die geldelijke uitkeringen, onder welke benaming ook, betreffen voor de aanspraak op verlening waarvan niet van betekenis is of degene die daarop aanspraak maakt, al of niet een publiekrechtelijk lichaam is.

Heroverweging van ons aanvankelijke voorstel leidt thans tot het voorstel om onderdeel j in zijn geheel te schrappen. Dat betekent dat de aanvullende voorzieningen ingevolge de Wet Arob komen open te staan, voor zover niet een andere administratiefrechtelijke voorziening openstaat dan wel voor zover Arob-beroep in de desbetreffende regeling niet is uitgesloten.

Thans zullen wij nog kort nader ingaan op de gevolgen van dit voorstel. Als gezegd zullen de gevolgen van schrapping van onderdeel j beperkt zijn, omdat op het grootste en belangrijkste gedeelte van het terrein van de interbestuursbijdragen reeds voldoende rechtsbescherming bestaat of beschikbaar zal komen. Wij verwachten daarom dat de extra toeneming van Arob-beroepen beperkt zal zijn, naast de beroepen ingevolge vernoemde voorzieningen en naast de beroepen die al zullen kunnen worden ingesteld tegen beschikkingen inzake financiële bijdragen die indirect voor een bepaalde natuurlijke of rechtspersoon zijn bestemd. De verwachting omtrent deze toeneming is mede gegrond op de eraring dat bestuursgeschillen in het algemeen binnen het bestuurlijke kader tot een oplossing worden gebracht. Publiekrechtelijke lichamen geven er de voorkeur aan eventuele geschillen eerst zelf binnen de bestaande formele en informele overlegstructuren op te lossen. De vraag of het aanbeveling verdient een geschil aan het oordeel van de Kroon of de rechter voor te leggen, komt eerst aan de orde, wanneer vaststaat dat de betrokken publiekrechtelijke lichamen er zelf niet meer uitkomen. De geneigdheid om deze geschillen aan de Kroon of de Arob-rechter voor te leggen zal naar onze inschatting gering zijn. Wij wijzen er bovendien op dat voorafgaand aan het beroep op de Arob-rechter eerst de bezwaarschriftenprocedure wordt c.q. kan worden doorlopen. In deze procedure zal een deel van de bestuursgeschillen tot een oplossing kunnen worden gebracht.

Hoewel mag worden aangenomen dat de gevolgen van schrapping van onderdeel j beperkt zullen blijven, achten wij het verstandig dat dit onderdeel van de wet niet terstond in werking treedt. Het is naar ons oordeel van groot belang dat de betrokken overheden die verantwoordelijk zijn voor of belast zijn met de uitvoering van – niet onder de artikelen 144b van de Provinciewet of 237b van de gemeentewet vallende – uitkeringsregelingen die voorzien in doeleitkeringen aan publiekrechtelijke lichamen, gedurende geruime tijd de gelegenheid krijgen te bezien of zo'n regeling in haar huidige vorm gehandhaafd moet blijven dan wel mede in verband met invoering van de mogelijkheid van Arob-beroep wijziging behoeft. Deze nadere bezinning kan bovendien bijdragen tot versterking van het reeds in gang gezette proces tot sanering en vereenvoudiging van deze regelingen. Deze tijd kan ten slotte gebruikt worden om voor zover mogelijk een nauwkeurig inzicht te krijgen in de omvang van het beroep op de Arob-rechter als gevolg van schrapping van dit onderdeel.

Bij nota van wijziging zal daartoe de inwerkingtredingsbepaling zodanig worden gewijzigd dat de verschillende onderdelen van dit wetsvoorstel op verschillende tijdstippen in werking kunnen treden. Daarmee is tevens voorzien in de vereiste afstemming met de in artikel II van wetsontwerp 19 216 neergelegde overgangsbepaling.

Dit voorstel brengt wel met zich mee dat in de Financiële-Verhoudingswet 1984 een voorziening moet worden getroffen die Arob-beroep uitsluit tegen enige beschikkingen ingevolge deze wet die kunnen worden

aangemerkt als een beschikking als bedoeld in artikel 2, eerste lid of artikel 3 van de Wet Arob en die ingevolge artikel 34, tweede lid, onderdeel b en c, van de Financiële-Verhoudingswet 1984 van Kroonberoep zijn uitgezonderd. Wij doelen op beschikkingen ter zake van een aanvullende bijdrage als bedoeld in artikel 12, eerste lid, en ter zake van met zo'n bijdrage verbonden voorschriften als bedoeld in het derde lid. Aan de handhaving van uitsluiting van Arob-beroep ten aanzien van deze categorie van beschikkingen ligt de volgende redenering ten grondslag. De Financiële-Verhoudingswet 1984 stelt in de regel Kroonberoep open tegen beschikkingen met betrekking tot de algemene uitkeringen en de aanvullende uitkeringen. Beschikkingen met betrekking tot aanvullende bijdragen zijn daarvan uitgezonderd. Aanvullende bijdragen kunnen jaarlijks worden vastgesteld gedurende een periode van drie jaren, waarna eventueel een aanvullende uitkering voor een aantal jaren kan worden verleend. Hiertegen staat wel Kroonberoep open. Gedurende deze driejarige periode vindt vaststelling van de aanvullende bijdragen plaats op basis van onderzoek, waarbij gedeputeerde staten en de gemeente worden gehoord en de Raad voor de gemeentefinanciën om advies wordt gevraagd. Onderzoek en besluitvorming kunnen gedurende die drie jaren tot nadere inzichten leiden. Gelet op de mogelijke ontwikkeling van deze inzichten en gelet op de waarborgen waarmee de vaststelling van aanvullende bijdragen omgeven is, is de vaststelling daarvan van Kroonberoep uitgesloten. Het ligt in de lijn de aanvullende werking van de Wet Arob zich evenmin te laten uitstrekken tot die bijdragen. Bij de totstandkoming van de Financiële-Verhoudingswet 1984 werd ervan uitgegaan dat terzake geen administratieve rechtsbescherming zou bestaan; de wetgever kon daarbij nog uitgaan van het bepaalde in artikel 5, onderdeel j, van de Wet Arob. Nu in artikel 34 van de Financiële Verhoudingswet 1984 in beginsel voor Kroonberoep is gekozen en deze beroepsmogelijkheid bewust voor bepaalde categorieën van beschikkingen is uitgesloten, zou aanvullend Arob-beroep voor die categorieën van beschikkingen ook uit een oogpunt van systematiek moeten worden afgewezen. Wij stellen daarom voor bij nota van wijziging Arob-beroep in artikel 34 van de Financiële-Verhoudingswet 1984 uit te sluiten. Wij wijzen er ten slotte op dat niet is uitgesloten dat ook in andere regelingen voorzieningen zullen moeten worden getroffen die de mogelijkheid van Arob-beroep ten aanzien van een bepaalde categorie van beschikkingen uitsluiten.

Op vele vragen naar aanleiding van ons oorspronkelijke voorstel, dat de uitzondering, neergelegd in artikel 5, onderdeel j, slechts in die zin zou worden ingeperkt dat zij niet zou gelden indien de bijdrage blijkens de beschikking bestemd is voor een bepaalde natuurlijke of rechtspersoon, behoeven wij in verband met ons huidige voorstel niet meer in te gaan. Naar aanleiding van een enkele vraag en opmerking brengen wij nog het volgende naar voren.

De door de Raad van State in zijn advies gesuggereerde mogelijke andere vormen voor uitkeringen aan burgers ten laste van het Rijk kunnen hier buiten beschouwing blijven omdat de systematiek van uitkeringsregelingen beter aan de orde kan komen bij de vaststelling van de desbetreffende regelingen.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. wierpen de vraag op in hoeverre de aanvankelijk voorgestelde regeling ertoe leidt dat instellingen en particulieren met betrekking tot een en dezelfde uitkering geconfronteerd worden met twee – op een uiteenlopend tijdstip gegeven – beschikkingen, namelijk van het Rijk en van de lagere overheid (doorgeefbeschikkingen), die voor Arob-beroep vatbaar zijn. Zij vroegen hoe belanghebbenden hun rechtsbeschermingsmogelijkheden het beste kunnen effectueren. Dit geval kan zich ook in ons huidige voorstel voordoen. Wij onderkennen de mogelijkheid dat zowel tegen de eerste beschikking als nadien tegen de doorgeefbeschikking beroep kan worden ingesteld. Van de uitkeringsre-

geling en de aard van de bestreden beschikking hangt af welke actie het meest effectief is. In het algemeen lijkt beroep tegen de eerste beschikking het meest aangewezen, wanneer het zwaartepunt van de voor de particuliere (rechts)persoon beslissende beoordeling bij het orgaan van de centrale overheid ligt. De belanghebbende zou in een reeds door het betrokken publiekrechtelijke lichaam ingesteld beroep aanleiding kunnen zien zelf van het instellen van beroep af te zien. Beroep tegen de rechtstreeks jegens de belanghebbende gerichte beschikking lijkt aangewezen, wanneer de rijksbijdrage is gebaseerd op een globale rijksbijdrageregeling, waarbij het meer aan het beleid van de lagere overheid wordt overgelaten te bepalen welke belanghebbenden in welke omvang een subsidie ontvangen. Het zwaartepunt ligt dan in de beoordeling bij het orgaan van de lagere overheid (vergelijk ook de memorie van toelichting, blz. 6).

Ten slotte brengen wij naar voren dat vooralsnog niet het voornemen bestaat de rechtsmacht in geschillen die voortvloeien uit de Beschikking geldelijke steun huisvesting gehandicapten, over te dragen aan de raden van beroep en de Centrale Raad van Beroep.

Beschikkingen houdende een technische beoordeling van een voertuig, een luchtvaartuig of een meetmiddel

De leden van de fractie van D66 betuigden hun instemming met het beginsel dat beschikkingen die mede op een technische beoordeling steunen, ook aan rechtsbescherming onderhevig kunnen zijn. Het leek hun echter te ver gaan «een beschikking, die opgaat in een technische toetsing van normen voor de toelating van een bepaald voorwerp» de mogelijkheid tot Arob-beroep te onthouden door dit tot algemeen beginsel te verheffen. Zij vroegen om een verduidelijking van de geciteerde passage, nu toch aan elke toetsing een menselijk aspect in welke zin dan ook niet ontkend kan worden. Zij vroegen ten slotte of onder de uit te zonderen categorie van beschikkingen vallen de beschikkingen die voortvloeien uit de periodieke keuring van motorvoertuigen.

Het lid van de G.P.V.-fractie vroeg zich af of een beschikking houdende een technische beoordeling altijd «opgaat in een technische toetsing aan normen». Blijft bij voorbeeld bij de beslissing omtrent afgifte van bewijzen van luchtwaardigheid niet ruimte bestaan voor een afweging van factoren of kan geen enkele twijfel ontstaan over de vraag of aan de normen is voldaan, zo vroeg hij zich af.

In de memorie van toelichting is naar voren gebracht dat Arob-beroep praktisch nauwelijks van belang zou zijn ten aanzien van een beschikking die opgaat in een technische toetsing aan normen voor de toelating van een bepaald voorwerp, omdat de technische staat van het voorwerp bepalend is voor de te nemen beslissing. Wij ontkennen niet dat er bij de beslissing soms een zekere beoordelingsmarge kan zijn, die enige ruimte laat voor afweging van factoren die voor de technische beoordeling van belang zijn. Wij zijn evenwel van oordeel dat Arob-beroep ten deze niet zinvol is, omdat bij de beantwoording van de vraag of het betrokken voorwerp voldoet aan de daarvoor gestelde eisen, toetsing plaatsvindt aan – veelal zeer – technische, specifieke en gedetailleerde normen. Wij zijn van mening dat de belanghebbende veel meer gebaat is met de mogelijkheid van een herkeuring door een onafhankelijk technisch deskundige. Wij wijzen in dit verband naar artikel 9j van de Wegenverkeerswet juncto de artikelen 7 tot en met 13 van het Besluit periodieke keuring van motorrijtuigen, aanhangwagens en opleggers. Ingevolge artikel 9j, vierde lid, Wvw geeft de Minister van Verkeer en Waterstaat alsnog het aangevraagde keuringsbewijs af, indien het voertuig bij de herkeuring volgens het oordeel van de deskundige beantwoordt aan de keuringseisen. Wij menen dat zo'n herkeuring een effectiever en sneller correctief kan zijn op een eerste beoordeling dan het openstellen van de mogelijkheid van een toetsing door een administratiefrechtelijke instantie.

De leden van de fractie van D66 stelden dat met betrekking tot de onder 2.9, 2.10 en 2.11 van de memorie van toelichting genoemde beschikkingen tegen het openstellen van Arob-beroep wordt aangevoerd dat een eventuele openstelling in verband met de grote aantallen van die beschikkingen tot grote organisatorische problemen voor de (administratief)rechterlijke macht zou leiden. Deze leden achtten dit zeker een legitiem bezwaar in het licht van het handhaven van de kwaliteit van de rechtspraak. Zij vroegen zich daarbij af of de grote aantallen beschikkingen ook tot een onevenredig groot aantal beroepen zouden leiden.

Zij gaven de regering in overweging opnieuw de voorgestelde uitzonderingen van Arob-beroep van beschikkingen inzake de militaire dienstplicht te bezien. Zij suggereerden daarbij bij voorbeeld onderscheid te maken tussen beschikkingen van groter belang waarvoor beroep in dit kader zinvol zou zijn, en beschikkingen van minder belang waarvoor Arob-beroep, ook vanwege de grote aantallen, niet opengesteld wordt.

Het is niet mogelijk om in algemene zin te antwoorden op de vraag of grote aantallen beschikkingen tot een onevenredig groot aantal beroepen zullen leiden. Zoals ook uit het Groningse onderzoek naar het functioneren van de Arob-bezwaarschriftenprocedure (Arob-praktijken, Deventer, 1984) naar voren is gekomen is de mate waarin burgers Arob-beroep instellen, van een groot aantal in gewicht en zwaarte wisselende factoren afhankelijk, zoals de aard van de regeling en de bestreden beschikking, de op het spel staande belangen, de zeefwerking van de bezwaarschriftenprocedure en de uitslag van een eventuele voorlopige rechterlijke beslissing.

Voorshands zijn wij van mening dat de afweging die heeft geleid tot het nieuwe onderdeel q, een juiste is geweest. Het kader van een definitieve voorziening van rechtsbescherming inzake Kroongeschillen, waarbij ook de Kroongeschillen ingevolge de Dienstplichtwet zijn betrokken, is een goede gelegenheid nog eens nader te bezien welke beslissingen, mede gelet op hun belang voor de positie van de (eventuele) dienstplichtige en vanuit de optiek van een goede personeelsvoorziening der krijgsmacht, zich lenen voor administratiefrechtelijke rechtsbescherming en welke voorziening het meest aangewezen is.

Het lid van de G.P.V.-fractie kon instemmen met het voorstel de Arob-procedure open te stellen tegen beschikkingen betreffende vrijwillige opkomst, verlenging van werkelijke dienst of kostwinnersvergoeding. Hij vroeg of ook de inschrijving voor de dienstplicht niet in aanmerking komt voor uitsluiting van Arob-beroep.

Wij zullen de suggestie van het lid van de G.P.V.-fractie betrekken bij de hierboven genoemde nadere studie.

Het lid van de fractie van het G.P.V. vroeg zich voorts af hoe de procedure met betrekking tot beschikkingen inzake kostwinnersvergoeding in de praktijk zal verlopen in de gevallen dat de door de burgemeester toegekende vergoeding is onderworpen aan het oordeel van de Minister van Defensie.

Naar ons oordeel kan in deze gevallen een Arob-bezwaarschrift worden ingediend tegen de beschikking van de burgemeester tot toekenning van de vergoeding, wanneer deze beschikking door het instemmend oordeel van de Minister van Defensie definitief is geworden. Anders ligt het in de gevallen dat deze minister afwijkt van de beslissing van de burgemeester. Ingevolge paragraaf 6 van de Kostwinnersvergoedingsbeschikking-militairen 1956 deelt de burgemeester aan de belanghebbende de beslissing van de Minister van Defensie mee, indien deze de vergoeding verhoogt, verlaagt dan wel de aanvraag afwijst. In deze gevallen staat Arob-beroep open tegen de beslissing van de Minister van Defensie. Het beslissend oordeel over deze vragen van ontvankelijkheid is vanzelfsprekend aan de Arob-rechter.

Ten slotte informeerde het lid van de G.P.V.-fractie of onder het begrip «kostenwinnersvergoeding» mede moet worden begrepen de inkomensvergoeding krachtens het Inkomsten-vergoedingsbesluit-militairen.

Het Inkomsten-vergoedingsbesluit-militairen voorziet in een regeling voor de vergoeding aan dienstplichtigen of tot het reservepersoneel der krijgsmacht behorende personen in verband met het verblijf in werkelijke dienst voor herhalingsoefeningen. Dit besluit kan niet worden aangemerkt als een wettelijk voorschrift inzake de verplichte krijgsdienst. Voor zover ter zake van deze inkomstenvergoedingen geen beroep openstaat bij de ambtenarenrechter, staat daartegen Arob-beroep open.

Beschikkingen inzake scholing, herscholing en omscholing van werknemers en werkzoekenden en inzake toestemming voor het beëindigen van een arbeidsverhouding

De leden van de fracties van het C.D.A., de P.v.d.A. en het G.P.V. wensten een nadere uiteenzetting over en onderbouwing van het voorstel beschikkingen inzake scholing, herscholing en omscholing van werknemers en werkzoekenden uit te sluiten van Arob-beroep. Zij wezen op het grote belang van deze beslissing voor betrokkenen die zich vaak in een onzekere en kwetsbare positie bevinden. Zij vonden beroep op het grote aantal beschikkingen terzake niet zonder meer voldoende om deze uitzondering te rechtvaardigen. Zij wilden vernemen hoe groot het aantal beroepen zou zijn.

De leden van de P.v.d.A.-fractie wilde nog weten of de onduidelijkheden omtrent inhoud en uitvoering van de Studiekostenregeling Werkzoekenden inmiddels zijn weggenomen.

Naar aanleiding van deze opmerkingen brengen wij het volgende naar voren. Sinds het uitbrengen van het voorlopig verslag heeft het inzicht geleidelijk aan veld gewonnen dat het openstellen van de mogelijkheid van Arob-beroep tegen beschikkingen inzake scholing, herscholing en omscholing van werknemers en werkzoekenden niet langer dient te worden uitgesloten. Dit veranderde inzicht is mede ingegeven door het besef dat de veelal kwetsbare positie van betrokken belanghebbenden het openen van een goede administratiefrechtelijke voorziening wenselijk maakt. Daartoe heeft ook bijgedragen de jurisprudentie van de Afdeling rechtspraak die beschikkingen inzake scholing van werknemers vatbaar voor Arob-beroep acht, omdat het besluit van 17 juni 1944, houdende regelen betreffende de arbeidsbemiddeling, de scholing, herscholing en omscholing (Stb. E 51) slechts van toepassing is op werklozen, maar niet op werknemers. Daarbij komt dat het aantal zaken dat gespeeld heeft niet meer zo groot is dat de verwachting bestaat dat een groot aantal beroepen het gevolg zal zijn van het openstellen van Arob-beroep ten deze. Op grond hiervan wordt voorgesteld het nieuwe onderdeel s te schrappen.

Wij wijzen er nog op dat een voorstel voor een Arbeidsvoorzieningswet in voorbereiding is, waarin ook een regeling zal worden opgenomen omtrent scholing, herscholing en omscholing. Alsdan zal worden bezien welke vorm van rechtsbescherming het meest aangewezen is.

Wij merken op dat de Studiekostenregeling Werkzoekenden met ingang van 1 januari 1987 is ingetrokken ingevolge artikel 22 van de Kaderregeling Scholing (Stcrt. 1986, nr. 247, blz. 12 en volgende). Aan het slot van de toelichting wordt opgemerkt dat wordt aangenomen dat de regeling onder de werkingssfeer van de Wet Arob valt, voor zover het gaat om scholing van een werknemer. Ingevolge schrapping van het nieuwe onderdeel s zal deze regeling derhalve ook van toepassing zijn op beschikkingen met betrekking tot scholing van werklozen.

Ten slotte delen wij in antwoord op een vraag van de leden van de C.D.A.-fractie mee dat tegen beslissingen van de directeur van het Gewestelijk Arbeidsbureau tot uitsluiting van arbeidsbemiddeling beroep open staat bij de Directeur-Generaal voor de Arbeidsvoorziening.

Beschikkingen inzake toekenning van rijkswege van een studietoelage voor het volgen van wetenschappelijk onderwijs, dan wel van een tegemoetkoming in de kosten, verbonden aan het bezoeken van een school voor voortgezet onderwijs

Naar aanleiding van de vragen van de fracties van het C.D.A. en D66 en van de toenmalige fractie van de C.P.N. brengen wij het volgende naar voren.

Een specifieke voorziening van rechtsbescherming ten aanzien van beschikkingen inzake de toekenning van studiefinanciering is thans neergelegd in de Wet op de studiefinanciering. Het is niet wenselijk dat daarnaast nog de voorzieningen van de Wet Arob open staan. De Wet op de studiefinanciering is alleen nog in werking getreden voor de boven 18-jarigen die volledig onderwijs volgen. De hoofdstukken III en IV van de wet, die betrekking hebben op de beneden 18-jarigen en (in hoofdzaak) studerende aan deeltijdsonderwijs tussen 18 en 55 jaar, treden vermoedelijk in werking in 1988. Zolang deze hoofdstukken nog niet in werking zijn getreden, kunnen studietoelagen worden toegekend op basis van artikel 121 van de Wet op het voortgezet onderwijs dan wel van de artikelen 80, eerste lid, 126 en 143 bis, vierde lid, van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs (Stb. 1975, 729). Ook deze beschikkingen dienen van Arob-beroep te zijn uitgesloten. Daarin wordt voorzien door de plaatsing van de Wet op het voortgezet onderwijs op de negatieve lijst onderscheidenlijk door artikel D.7, derde lid, van de Invoeringswet WWO (Stb. 1986, 426). Bij dit artikellid is bepaald dat de Wet Arob niet van toepassing is op beschikkingen genomen krachtens voornoemde artikelen van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs (Stb. 1975, 729).

Om bovengenoemde redenen kan het oorspronkelijk voorgestelde onderdeel nu vervallen.

4. De nieuwe negatieve lijst

De leden van de P.v.d.A.-fractie zetten vraagtekens bij de gekozen systematiek ten aanzien van de vaststelling en vervallenverklaring van de negatieve lijst. Zij vroegen zich af waarom de regering niet gekozen heeft voor de enkele vaststelling van de negatieve lijst en aan de wetgever heeft overgelaten in de komende wetsontwerpen een bepaling op te nemen dat een of meer onderdelen van de negatieve lijst worden geschrapt. Zij verwezen in dit verband naar de Wet tot wijziging van de Kieswet en de Wet Europese verkiezingen (Stb. 1982, 19), waarbij de onderdelen 1 en 18 onder het hoofd Departement van Binnenlandse Zaken zijn geschrapt. Zij vroegen of de regering bereid is deze suggestie op te volgen. Een andere mogelijkheid zou volgens deze leden zijn dat de nieuwe lijst slechts voor vijf jaren zou gelden, zodat de wetgever verplicht zou zijn zich opnieuw over de handhaving daarvan te beraden. Zelfs een combinatie van deze suggesties zou naar het oordeel van deze leden kunnen worden overwogen.

De leden van de S.G.P.-fractie vroegen waarom niet gekozen is voor de systematiek, bedoeld in artikel 6, tweede en derde lid. Zij vroegen om een uiteenzetting waarom destijds voor die systematiek is gekozen. Ook zij achten een nuttig effect van de in artikel 6, tweede en derde lid, bedoelde systematiek dat de wetgever zich verplicht binnen vijf jaar rekenschap te geven van de vraag of en, zo ja, in welke omvang de negatieve lijst moet worden gehandhaafd.

Het lid van de G.P.V.-fractie vroeg zich ten slotte af of de Machtigingswet inschrijving studenten gelet op haar korte geldingsduur nog wel op de lijst moet worden geplaatst.

In de inleiding zijn wij naar aanleiding van vragen van de fractie van het C.D.A. reeds uitgebreid ingegaan op de aan dit wetsvoorstel ten grondslag liggende systematiek. Daaraan kunnen wij nog het volgende toevoegen.

Bij de vaststelling van de negatieve lijst is destijds gekozen voor een beperkte geldigheidsduur van vijf jaar. Onze toenmalige ambtsvoorgangers hebben een aanbeveling daartoe en de daaraan ten grondslag liggende motivering overgenomen uit het nader advies van de Commissie verhoogde rechtsbescherming met betrekking tot beschikkingen van organen van lagere overheidslichamen van 16 juni 1970 (zie memorie van toelichting op wetsontwerp 11 279, Tweede Kamer, 1970-1970, nr. 3, blz. 8 en bijlage bij deze memorie, nr. 4). Zo'n beperkte geldigheidsduur zou het grote voordeel bieden dat aldus de wetgever telkens bij de nadering van de vervalttermijn gedwongen zou worden zich er rekenschap van te geven of voldoende aanleiding bestaat de beschikkingen die gebaseerd zijn op een op de lijst staande regeling, nog langer uit te sluiten van rechtsbescherming ingevolge de Wet Arob. In zo'n systeem zou het oordeel dat er geen reden is een bepaalde uitsluiting te handhaven, veel sneller in een wetswijziging resulteren dan het geval zou zijn wanneer de lijst niet aan een beperkte geldigheidsduur zou zijn gebonden. Met een dergelijk stelsel zouden ook de zuiverheid van wetgeving en de rechtszekerheid gediend worden. Daardoor zou een situatie vermeden kunnen worden zoals die zich voordeed bij de toenmalige bij de Wet beroep administratieve beschikkingen (Wet Bab) behorende lijst, die toen ongeveer 10 jaar oud was en waarin verschillende regelingen vermeld stonden die inmiddels sterk waren gewijzigd, reeds vervallen of waarvan de vermelding om andere redenen naar betekenis had verloren, althans nader moest worden gezien.

Naar het oordeel van onze ambtsvoorgangers was een speciale bepaling nodig om te voorkomen dat het automatisch vervallen van de bestaande negatieve lijst zou leiden tot een periode waarin in afwachting van de vaststelling van een nieuwe bijlage geen enkele uitzondering op grond van artikel 6 van kracht zou zijn. Hierin voorziet artikel 6, derde lid.

Met het thans voorliggende voorstel worden beoogd de continuering van de bestaande negatieve lijst, de vaststelling van een verkorte negatieve lijst en de geleidelijke slechting daarvan. De in artikel II, tweede lid, voorgestelde regeling inzake het vervallen van de onderscheiden vermeldingen gaat uit van het voornemen om de negatieve lijst te doen vervallen. Daarmee is op voorhand de vraag of een bepaalde regeling op de lijst moet blijven staan ontkennend beantwoord. Reeds nu spreekt de wetgever uitdrukkelijk uit dat het bestaan van de opnieuw vast te stellen negatieve lijst tijdelijk zal zijn. Handhaving van artikel 6, tweede en derde lid, is wenselijk noch nodig. Niet nodig, omdat het huidige wetsvoorstel reeds voorziet in het geleidelijk doen vervallen van de op de lijst staande vermeldingen, welk vervallen afhangt van de totstandkoming van definitieve voorzieningen van rechtsbescherming ten aanzien van uit de betrokken regeling voortvloeiende beschikkingen. Niet wenselijk, omdat in dat geval binnen vijf jaar na inwerkingtreding van deze wet opnieuw een wetsontwerp tot vaststelling van een wederom afgeslankte negatieve lijst zou moeten worden ingediend, terwijl het kader waarin afslanking en uiteindelijke slechting van de thans vast te stellen negatieve lijst zullen plaatsvinden, al bepaald is. Overigens staat de gekozen systematiek – waarbij vermeldingen op de lijst vervallen hetzij automatisch zodra de desbetreffende reeds ingediende wetsontwerpen kracht van wet hebben verkregen en in werking zijn getreden, hetzij op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip – er niet aan in de weg dat waar nodig de betrokken regeling zelf bepaalt dat een of meer onderdelen van de lijst vervallen.

Wijzigingen in artikel II zullen waar nodig in de toelichting bij de nota van wijziging worden toegelicht.

De Minister van Justitie,
F. Korthals Altes

De Minister van Binnenlandse Zaken,
J. de Koning